

Frankfurt am Main

Han Verschuur

De ommuurde Judengasse aan de voet van de middeleeuwse stadsmuur van Frankfurt in de 17^e eeuw

Frankfurt heeft een lange Joodse traditie. In de 15 eeuw werd aan de voet van de middeleeuwse stadsmuur de Judengasse als eerste getto in Europa ingericht. Met de emancipatie in de 19^e eeuw ontvluchtten de Frankfurter Joden het benauwende overbevolkte getto met uitzondering van Gutle Rothschild, de stammoeder van het illustere bankiersgeslacht. Zij bleef er wonen tot aan haar dood in het midden de 19^e eeuw. Daar herinnerde zij haar

vermogende kinderen aan hun eenvoudige herkomst en hield ze de familie bij elkaar ten gunste van het gezamenlijke imperium. Familiefeesten en trouwpartijen werden standaard bij de hoogbejaarde Gudle gevierd, die haar echtgenoot 37 jaar overleefde.

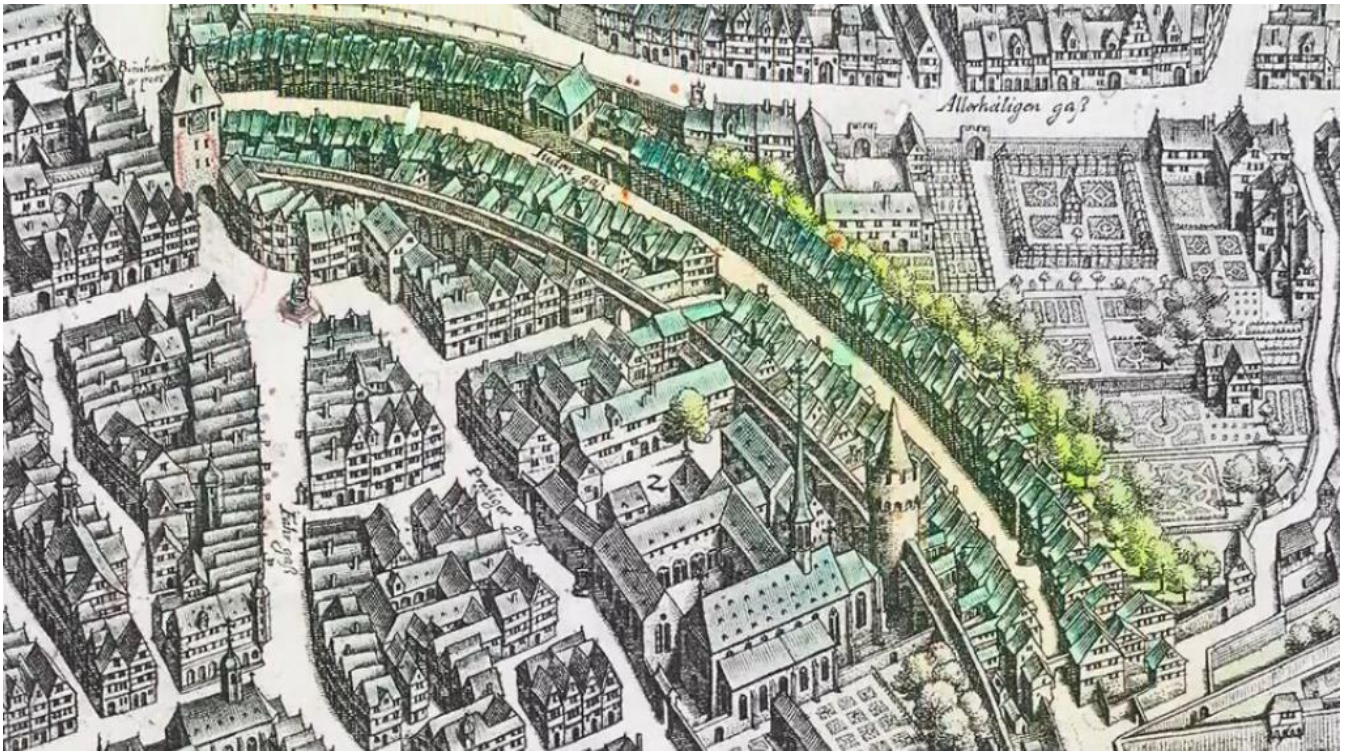
Nadat de Joden voor een groot deel de Judengasse hadden verlaten, was er leegstand en verloedering. De steeg werd bevolkt door

minder bedeelden en de verkrotting nam steeds ernstiger vormen aan, wat er uiteindelijk toe leidde dat het complete getto vanaf 1874 werd gesloopt m.u.v. het stamhuis van de familie Rothschild, dat uiteindelijk bij een bombardement in WO II eveneens verloren ging.

In deze in 1460 toegewezen nauwe steeg aan de voet van de oude stadsmuur woonden aanvankelijk slechts een klein aantal gezinnen. In de 17e eeuw telde dit 1^e getto in Europa al 3.000 zielen. Hoewel de Frankfurter Joden met veel beperkingen en discriminatie werden geconfronteerd genoten zij de bescherming van de keizer en wisten zij zich met de patriciërs te arrangeren, zodat er meer voor hen

mogelijk was, dan de stringente regelgeving toeliet. Die relatieve veiligheid trok daarom veel Joden van elders aan. Ondanks de beperkte leefruimte ontwikkelde zich de Frankfurter Judengasse tot één van de belangrijkste centra van het Joodse leven in Europa. In geen enkele andere Duitse stad was er zo'n grote joodse gemeenschap. Aan het begin van de 20ste eeuw woonden er inmiddels 30.000 Joden in de stad. Tegenwoordig zijn het er weer 8000. Net als vroeger is een groot deel daarvan van elders naar Frankfurt gekomen, vooral uit Oost-Europa.

De Judengasse liep over een lengte van ongeveer 300 m in een boog langs de 7m hoge Staufermuur uit de 12^e eeuw en eindigde met een grote Joodse markt in het zuiden net ver van de Main. Aan alle zijden was het getto ommuurd. Drie poorten verschaften toegang. 's Nachts en op zon- en christelijke feestdagen werden die gesloten, zodat de bewoners opgesloten zaten. Door de enorme toename van de bewoners vond er een steeds grotere verdichting plaats. Binnenplaatsen werden volgebouwd en extra etages moesten aanvullende woonruimte bieden. In de 18^e eeuw stonden er bijna 200 huizen. Het kon niet uitblijven dat er in 1711 en 1721 grote branden uitbraken. Aan het einde van de 18^e eeuw veroorzaakten Franse troepen opnieuw veel schade. Napoleon had daarentegen de Joden emancipatie gebracht, zodat veel gettobewoners in de eerste helft van de 18^e eeuw de bedompte steeg ontvluchtten. Vooral de orthodoxe Joden vestigden zich in de aanpalende nieuwe wijk Ostend vanwege de nabijheid van de nog aanwezige religieuze en sociale voorzieningen van het voormalige getto.

In 1988 werd in de classicistische villa aan de oever van de Main, die in de 19e eeuw eigendom was van Mayer Carl Freiherr von Rothschild (1820 -1886) een Joods museum geopend. Mayer Carl Freiherr von Rothschild was bankier in Frankfurt en politicus.

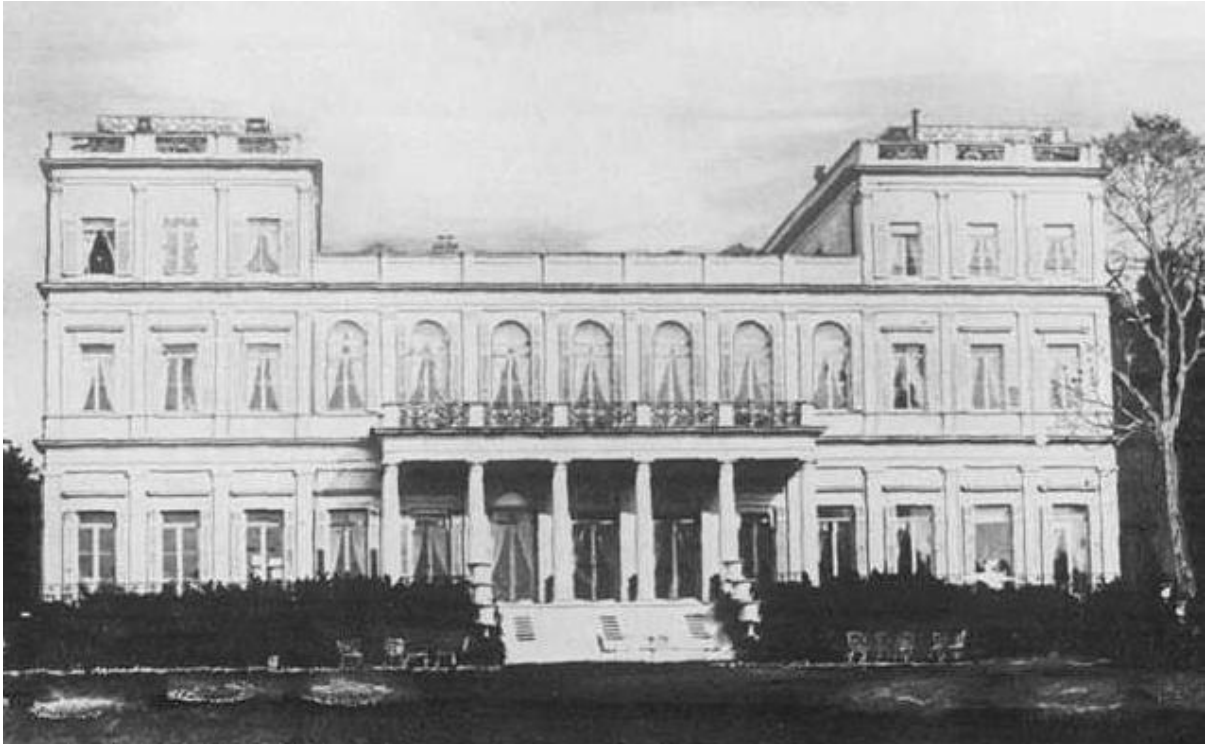
In 2020 werd het museum gerenoveerd en uitgebreid met de nieuwbouw links op de afbeelding van de Berlijnse architect Volker Staab. Staab heeft een aantal opmerkelijke musea ontworpen. De recente uitbreiding van het Joodse museum in Frankfurt herinnert aan de Nederlandse ambassade in Berlijn van OMA – Rem Koolhaas (Lees: Ellen van Loon).

Tevens zijn invloeden waarneembaar van het Joods Museum in Berlijn van Libeskind.

De link hieronder leidt naar een filmpje, waarin de architect zelf een rondleiding in zijn ontwerp verzorgt: <https://www.youtube.com/watch?v=t02OdBR1j6gvan>.

De successtory van de familie Rothschild uit de Judengasse begon met de muntenhandelaar Mayer Amscher Rothschild 1744 – 1812) en zijn echtgenote Gutle Schnapper (1753 – 1849). Het echtpaar kreeg 20 kinderen. waarvan er 10 de volwassen leeftijd bereikten, 5 jongens en 5 meisjes. Gutle bracht niet alleen al die kinderen groot, maar regelde ook de zaken als haar echtgenoot op zakenreis was in Europa. Nadat Mayer Amscher zich had opgewerkt tot de belangrijkste bankier van Europa zetten zijn 5 zoons het imperium van hun vader voort elk o.m. met een bankfiliaal in Wenen, Napels, Parijs, Londen en Frankfurt. Zij waren de financiers van de Europese industrialisering en van veel vorstenhuizen. Mayer Carl behoorde tot de 3^e generatie. Hij liet later in Frankfurt een nog veel imposantere villa in Frankfurt bouwen. Daar hij de gedachte dat er na zijn dood vreemden door zijn huis zouden dwalen niet kon verdragen, werd die villa op zijn aanwijzing afgebroken na zijn overlijden. Het is bij de familie de Rothschild al net als bij de Van der Valks. Alle directiefuncties zijn in handen van mannelijke nazaten. De Rothschilds trouwen zelfs regelmatig met aanverwanten om het familie-imperium in stand te houden. De Rothschilds hebben de basis gelegd voor de positie van Frankfurt als financieel centrum van Europa. Rijk als Rothschild was een gevleugelde uitdrukking. Nog steeds spelen de Rothschilds een belangrijke rol in de financiële wereld in Londen, Parijs en Zwitserland, In Wenen had Salomon Mayer von Rothschild zoveel invloed op de keizer dat het volk sprak over de tweehoofdige regering van keizer Ferdinand en koning Salomon.

De later gesloopte villa van Mayer Carl von Rothschild

Het Joodse Museum is slechts één van de interessante musea aan het Museumufer in Frankfurt. In 1977 werd het idee gelanceerd Frankfurt als museumstad op de kaart te zetten. Museumsufer Frankfurt werd een woordmerk zoals Museumsinsel in Berlijn met een eigen logo, dat de centrale bruggen over de Main representeert, Van de 34 musea in de regio zijn er inderdaad 10 aan de oever van de Main gesitueerd zijn:

- [Ikonen-Museum](#)
- [Museum Angewandte Kunst](#) (vroeger: Museum für Kunsthandwerk)
- [Museum der Weltkulturen](#) (vroeger: Völkerkundemuseum,)
- [Deutsches Filmmuseum](#)
- [Deutsches Architekturmuseum](#)
- [Museum für Kommunikation](#) (vroeger: Bundespostmuseum)
- [Städelsches Kunstinstitut](#) (Städel Museum, beeldende kunst vanaf de 14e eeuw)
- [Liebieghaus](#) (5000 jaar beeldhouwkunst)
- [Museum Giersch](#) (museum voor kunst uit de regio)

MUSEUMSUFERFRANKFURT

Daarnaast behoren tot dit museale aanbod o.m.:

- Frankfurter Goethe-Haus
- Frankfurter Kunstverein (tentoonstellingen contemporaine kunst)
- Historisch Museum Frankfurt
- Klingspormuseum (schriftkunst / Offenbach)
- Leermuseum (Offenbach)

- Museum für Angewandte Kunst (Design Museum)
- Museum voor moderne Kunst
- Museum-Sinclair-Haus (kunst en natuur)
- Porseleinmuseum
- Schirn Kunsthalle Frankfurt

Met een museumticket heb je voor € 18 twee dagen lang onbeperkte toegang tot alle musea in Frankfurt. Een museumjaarkaart kost € 85.